Юрчук О. Ф., кандидат філологічних наук, доцент, професор кафедри управління та роботи з персоналом Національної академії внутрішніх справ

КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПРАВНИКА В ПАРАДИГМІ ІННОВАЦІЙ

Прогрес будь-якої держави, особливо в умовах глобалізаційних перетворень, повною мірою детермінований ступенем запровадження інновацій у всіх сферах життєдіяльності. Не виняток і система підготовки кадрів, у тому числі в галузі юриспруденції. Реформа юридичної освіті, що наразі відбувається у сучасній Україні, передбачає винахід відповідей на принципово важливі питання: кого, для чого і як готують українські виші. Законами України «Про освіту» від 05.09.2017 та «Про вищу освіту» від 01.07.2014 закріплюється пріоритетність компетентнісного підходу у навчанні, оскільки саме комплекс компетенцій у кінцевому рахунку впливає на рівень кваліфікації фахівця, його професіоналізм.

Суттєве місце у зазначеному комплексі посідає комунікативна компетентність, яка є особливо важливою для тих галузей, що передбачають взаємодію суб'єктів на рівні «людина – людина». Проведений аналіз наукових праць із психології та педагогіки, методики викладання дисциплін мовного циклу, дозволив встановити, що поняття «комунікативна компетентність» розглядається вченими в межах широкого семантичного поля і включає в себе такі складові, як: знання мови, її норм і правил; лінгвістичні засади оформлення ділових паперів; застосування формул ґречності та правил спілкування у певному соціумі; засвоєння комунікативних сценаріїв мовленнєвої поведінки у професійних ролях; володіння комунікативними навичками тощо. Подібний підхід можна вважати традиційним.

По суті і попередні, і нинішні програми курсів з таких навчальних дисциплін, як «Українська мова професійного спрямування», «Юридичне документознавство», «Юридична деонтологія», «Професійна етика» віддзеркалюють у змісті освіті окремі аспекти перелічених вище складових комунікативної компетентності. Цілком природно виникає

питання: які ж інновації можливі у цій парадигмі? На нашу думку, потенції містяться у двох взаємопов'язаних процесах. По-перше, це модернізація сутності ключового поняття. По-друге, запровадження інноваційних підходів до розвитку науково виваженої комунікабельності особи, формування її комунікативних навичок. Деталізуємо.

У зв'язку з тим, що «комунікативна компетентність» є синкретичним поняттям, що об'єднує в собі відомості з ряду суміжних наук, є сенс у застосуванні системно-функціонального підходу. Насамперед, йдеться про появу нових для України інституцій, зокрема медіації та негоціації в праві. Функції посередництва зумовлюють необхідність включення до поняття комунікативної компетентності таких компонентів, як: обізнаність у логіко-мовній структурі переговорних процесів, у засобах нейтралізації вербальної агресії, ідентифікації та знешкодженні «мови ненависті», у шляхах досягнення компромісів через використання нейтралізуючих компонентів амбівалентних текстів; розпізнавання й запобігання прийомів словесної маніпуляції.

Не можна не враховувати й того факту, що останнім часом значно активізувалися інформаційні війни. Крізь призму інформаційного права комунікативно компетентний юрист повинен чітко розпізнавати сценарії стратегічних комунікацій, вміти грамотно здійснювати контент-аналіз текстів, які потрапляють до медійного простору, з метою захисту національних інтересів України.

Вбачаємо, що сфера інновацій у розумінні ключового поняття має відображати розуміння ознак диференціації форм і способів спілкування в контексті етнопсихолінгвістики. Це, по-перше, пов'язано з тим, що Україна є багатонаціональною державою, а значить, кожен із народів, що постійно проживає на території країни, має свої специфічні етнокультурні особливості. Необізнаність у даній сфері представників органів влади, правоохоронних органів може призводити не тільки до бар'єрів спілкування, а й до цілком реальних конфліктних ситуацій. По-друге, слід враховувати, що в умовах глобалізації суттєво збільшилися потоки іноземців (дипломатів, бізнесменів, туристів), які приїжджають до нашої країни. На жаль, статистика свідчить про те, що нерідко вони

стають жертвами злочинів, що негативно відбивається на міжнародному іміджі України. Якщо до цього додається некомпетентність правників, які надають юридичну допомогу або здійснюють слідчі дії, то негатив значно посилюється.

Ми окреслили лише окремі напрями поширення семантичного поля поняття «комунікативна компетентність», проте і наведене свідчить, що модернізація не тільки можлива, а й необхідна.

Стосовно ж інновацій у формуванні комунікативних компетенцій, з позицій педагогічної науки, вважаємо, що необхідно рішуче відходити від репродуктивних методів. Наш досвід викладання курсу «Комунікативна компетентність працівника Національної поліції» дає підстави говорити про суттєвий потенціал у застосуванні кейс-методу (методу аналізу ситуацій) у поєднанні з рольовими іграми, застосуванні методів інтерактивного навчання, використання техніки зворотного зв'язку. Позитивній динаміці мотиваційних змін у здобувачів вищої освіти сприяє і групове обговорення фрагментів фільмів, відеозаписів, ток-шоу. Ми практикуємо даний вид навчання й поза межами аудиторної роботи, зі спілкуванням у закритих групах соціальних мереж, у спеціальних телефонних групах тощо. Проте узагальнення такої діяльності може стати окремою темою наукового дослідження.

Підсумовуючи основні положення, зазначаємо, що комунікативна компетентність як у своїй феноменологічній сутності, так і у педагогічних підходах, є плідним ґрунтом для запровадження інновацій.